

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

دانشکده الهیات و معارف اسلامی (شهید مطهری)

رساله برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته علوم قرآن و حدیث

عنوان:

بررسی ارتباط «برگزیدگی» و «دنیا گرایی» در انحرافات و رفتارهای قوم یهود در قرآن

کریم

استاد راهنما:

دکتر عباس اسماعیلی زاده

استاد مشاور:

دکتر سهیلا پیروز فر

نگارنده:

فاطمه سادات حسینی رحمت آباد

تیر ماه ۱۳۹۹

خدمات پژوهشی مهرکا

مشاوره پایان نامه - پیشنهاد موضوع

منبع یابی تخصصی - ارسال متن کامل منابع

تبدیل pdf فارسی به word

☎ ۰۲۵ - ۳۳۳۶۵۹۶۵

۰۹۱۹۸۵۳۰۷۶۴ - ۰۹۳۶۲۱۳۸۱۵۶

@ketabdar52

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

MRTSoft

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

فهرست مطالب

شرح	صفحه
مقدمه	۱
فصل اول: کلیات	۳
۱-۱) کلیات تحقیق	۴
۱-۱-۱) بیان مسأله	۴
۱-۱-۲) اهمیت و ضرورت بحث	۵
۱-۱-۳) پیشینه	۵
۱-۱-۴) پرسش های تحقیق	۷
۱-۱-۵) فرضیه ها	۷
۱-۱-۶) جنبه نوآوری تحقیق	۱۰
۱-۱-۷) روش پژوهش	۱۲
۲-۱) مفهوم شناسی	۱۲
۱-۲-۱) مفاهیم لغوی و اصطلاحی	۱۲
۱-۲-۱-۱) یهود:	۱۲
۲-۱-۲-۱) بنی اسرائیل	۱۵
۳-۱-۲-۱) اهل کتاب	۱۷
۴-۱-۲-۱) فضل	۱۷
فصل دوم: برگزیدگی قوم یهود در قرآن	۲۰
۱-۲) برگزیدگی قوم یهود در بیان خداوند و مقصود از آن	۲۱
۱-۱-۲) آیه اول	۲۱
۱-۱-۲-۱) آیات کمک فهم:	۲۵
۲-۱-۲) آیه دوم	۲۷
۳-۱-۲) آیه سوم	۲۷
۴-۱-۲) آیه چهارم	۳۰
۵-۱-۲) آیه پنجم	۳۰

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

- ۳۱..... ۶-۱-۲) نتیجه بررسی آیات:.....
- ۳۱..... ۲-۲) برگزیدگی قوم یهود در بیان یهود.....
- ۳۱..... ۱-۲-۲) آیه اول.....
- ۳۲..... ۲-۲-۲) آیه دوم.....
- ۳۳..... ۳-۲-۲) آیه سوم.....
- ۳۴..... ۳-۲) انحرافات برخاسته از ادعای برگزیدگی یهود.....
- ۳۴..... ۱-۳-۲) انحرافات عقیدتی قوم یهود.....
- ۳۵..... ۱-۱-۳-۲) انحرافات عقیدتی یهود در ارتباط با خداوند.....
- ۳۵..... ۱-۱-۳-۲) ادعای عهد خاص.....
- ۳۸..... ۲-۱-۳-۲) بسته بودن دست خدا و فقیر بودن او.....
- ۴۲..... ۲-۱-۳-۲) انحرافات عقیدتی یهود در ارتباط با پیامبران.....
- ۴۳..... ۲-۲-۱-۳-۲) انتظار اطاعت کامل از پیامبران.....
- ۴۵..... ۳-۲-۱-۳-۲) انکار و تکذیب انبیاء.....
- ۴۶..... ۴-۲-۱-۳-۲) سنگینی قلب ها و گوش ها در برابر هدایت الهی.....
- ۴۷..... ۵-۲-۱-۳-۲) انکار قرآن و پیامبران.....
- ۵۰..... ۲-۳-۱-۳) انحرافات عقیدتی یهود در ارتباط با مسیحیان.....
- ۵۱..... ۴-۱-۳-۲) انحرافات عقیدتی یهود در ارتباط با مسلمانان.....
- ۵۳..... ۵-۱-۳-۲) انحرافات عقیدتی یهود در ارتباط با دنیا.....
- ۵۴..... ۶-۱-۳-۲) انحرافات عقیدتی یهود در ارتباط با آخرت.....
- ۵۴..... ۱-۶-۱-۳-۲) انحصارطلبی بهشت.....
- ۵۶..... ۲-۶-۱-۳-۲) اندک شمردن مدت عذاب.....
- ۵۸..... ۲-۳-۲) انحرافات رفتاری قوم یهود.....
- ۵۸..... ۱-۲-۳-۲) انحرافات رفتاری یهود در ارتباط با خداوند.....
- ۵۸..... ۱-۱-۲-۳-۲) تحریف کتاب خدا.....
- ۶۱..... ۲-۱-۲-۳-۲) کتمان حقیقت و ترک عمل به کتاب خدا.....
- ۶۳..... ۳-۱-۲-۳-۲) کفر به آیات الهی.....
- ۶۳..... ۲-۲-۳-۲) انحرافات رفتاری قوم یهود در ارتباط با پیامبران.....
- ۶۴..... ۱-۲-۲-۳-۲) عدم تقویت پیامبران و عهدشکنی.....
- ۶۷..... ۲-۲-۲-۳-۲) استهزاء و آزار پیامبران.....
- ۶۹..... ۳-۲-۲-۳-۲) بهانه جوئی و درخواست های نابجا از پیامبران.....
- ۷۱..... ۴-۲-۲-۳-۲) کشتن پیامبران.....
- ۷۳..... ۳-۲-۳-۲) انحرافات یهود در ارتباط با مسلمانان.....

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

- ۷۳..... ۱-۳-۲-۳-۲ آزار و اذیت و استهزاء مسلمانان
- ۷۷..... ۲-۳-۲-۳-۲ روحیه حسادت، کینه و دشمنی شدید نسبت به مسلمانان
- ۷۹..... ۳-۳-۲-۳-۲ دعوت مسلمانان به کفر و گمراهی
- ۸۱..... ۴-۳-۲-۳-۲ تفرقه افکنی یهود
- ۸۲..... ۵-۳-۲-۳-۲ نفاق و دورویی یهود
- ۸۴..... ۴-۲-۳-۲ انحرافات رفتاری یهود در ارتباط با یهود
- ۸۴..... ۱-۴-۲-۳-۲ کشتن و آواره ساختن یهود
- ۸۶..... ۲-۴-۲-۳-۲ تبعیض طبقاتی و بی عدالتی نسبت به یهود
- ۸۸..... ۳-۴-۲-۳-۲ آزار و اذیت مؤمنان یهود
- ۸۹..... ۵-۲-۳-۲ انحرافات رفتاری یهود در ارتباط با دنیا
- ۸۹..... ۱-۵-۲-۳-۲ رشوه خواری یهود
- ۹۰..... ۲-۵-۲-۳-۲ رباخواری و مال مردم خوری یهود
- ۹۳..... ۶-۲-۳-۲ انحرافات رفتاری یهود در ارتباط با آخرت
- ۹۴..... ۱-۶-۲-۳-۲ فساد و جنگ افروزی یهود
- ۹۷..... ۲-۶-۲-۳-۲ تجاوز و تعدی در روز شنبه

فصل سوم: دنیا گرایی قوم یهود در قرآن..... ۱۰۰

- ۱۰۱..... ۱-۳ دنیا دوستی و دنیا گرایی در قرآن
- ۱۰۲..... ۲-۳ دنیا گرایی یهود در قرآن
- ۱۰۲..... ۱-۲-۳ انحرافات دنیا گرایانه یهود در ارتباط با خداوند
- ۱۰۲..... ۱-۱-۲-۳ بت پرستی
- ۱۰۶..... ۲-۱-۲-۳ تقاضای دیدار خداوند با چشم
- ۱۰۹..... ۳-۱-۲-۳ گوساله پرستی
- ۱۱۳..... ۲-۲-۳ انحرافات دنیا گرایانه یهود در ارتباط با پیامبران
- ۱۱۴..... ۱-۲-۲-۳ اصل رفاه طلبی
- ۱۱۶..... ۲-۲-۲-۳ مادیات، انگیزه جهاد
- ۱۱۷..... ۳-۲-۳ انحرافات دنیا گرایانه یهود در ارتباط با دیگران
- ۱۱۷..... ۱-۳-۲-۳ مادیات، ملاک سنجش شایستگی افراد
- ۱۲۰..... ۴-۲-۳ انحرافات دنیا گرایانه یهود در ارتباط با دنیا
- ۱۲۰..... ۱-۴-۲-۳ دنیادوستی اصل اساسی زندگی یهود
- ۱۲۴..... ۵-۲-۳ انحرافات دنیا گرایانه یهود در ارتباط با آخرت
- ۱۲۴..... ۱-۵-۲-۳ آرزوی طول عمر هزار ساله

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

نتیجه گیری ۱۷۸

منابع و مآخذ ۱۸۰

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

در همین راستا آیات تکمیلی در باب نعمت ها و لطف های بیشمار مادی و معنوی الهی وجود دارد، که مختص یهود است و برای هیچ قوم دیگری تکرار نشده است، مانند : نزول من و سلوی برای یهود (۵۷ بقره)، جوشیدن دوازده چشمه از یک سنگ برای یهود (۲۰ بقره)، بازشدن دریا برای رهایی یهود از فرعونیان (۹۰ یونس)

اما در دسته دوم آیات، یهود به اندازه ای در پیشگاه حق خوار و بی ارزش است که مستحق هیچ توجه و لطفی نیست (۱۶۷ اعراف) که مشخص می شود یهود استحقاق این برتری و امیری را از دست داده است.

در همین راستا آیات تکمیلی در باب نعمت ها و عذاب های دنیوی و اخروی آنان نازل شده است عذاب و رنجی که کمتر کسی در تاریخ با آن مواجه شده است مانند: کشتن یکدیگر بخاطر گوساله پرستی (۵۴ بقره)، مسخ شدن در جریان بی حرمتی روز شنبه (۶۵ بقره)، عذاب آسمانی (اعراف ۱۶۱ و ۱۶۲ و بقره ۵۹)، سرگردانی در بیابان ها (مائده ۲۶)، لعن از زبان پیامبران خدا (مائده ۷۸)، و خواری و ذلت و مسکنت در دنیا (بقره ۶۱ و ال عمران ۱۱۲).

این مساله تعجب هر محقق را بر می انگیزاند که چه خصلت و رفتاری موجب آن شد که آن خلق برتر به چنان درجه ای از خواری برسد که خداوند در مورد آن ها بفرماید: (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَ الْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ) (۶ بینه)

در همین راستا در این رساله بر آن شده ایم پژوهشی درباره این برتری و خواری یهود در دنیا و آخرت ترتیب دهیم تا به کهنه ماجرای پی ببریم تا بلکه سرنوشت آن ها، ملت مسلمان را بیدار کرده و از تجربیات شوم آن ها استفاده کند و خواری دنیا و آخرت را نچشد .

۱-۱) کلیات تحقیق

۱-۱-۱) بیان مسأله

قرآن کریم منبع هدایت بشر و سوق دهنده به سوی رستگاری است، لذا لازم است با توجه به تأکید این کتاب آسمانی و رهنمودهای معصومین، جهت بهره مندی و هدایت، به این سرچشمه تمسک جوئیم، یکی از مسائلی که در جای جای قرآن بدان پرداخته شده و ظاهر است که مورد توجه واقع شده، قوم یهود، انحرافات و رفتارهای این قوم است، که از دیر باز تا کنون مورد توجه دانشمندان و محققان علوم اسلامی نیز قرار گرفته، قرآن کریم در آیاتی، برگزیدگی این قوم را بیان می دارد، مانند: ^۱(بقره ۴۷ و ۱۲۲)، ^۲(اعراف ۱۴۰)، ^۳(مائده ۲۰)، ^۴(جاثیه ۱۶) به دلیل وجود این آیات برخی از نظریه پردازان ریشه انحرافات یهود را، برگزیدگی این قوم می دانند، در حالیکه آیاتی دیگر از قرآن کریم بیانگر مسأله مادی گرایی یهود است ^۵(بقره ۹۶) نحوه پرداختن قرآن به این مسأله، به گونه ای است که، نظریات مطرح شده را زیر سوال می برد و باب جدیدی برای جستجو باز می کند، از این رو کشف ریشه انحرافات یهود و ارتباط دوما موضوع برگزیدگی و مادی گرایی، تأمل فزون تری را می طلبد.

لذا در این پروژه ما بر آنیم تا مجدداً آیات مربوط به این موضوع را بازخوانی کرده و با توجه به قرائن و سیاق آیات، ارتباط ادعای برگزیدگی و مادی گرایی یهود را بررسی کنیم و پس از ذکر علل و عوامل انحرافات ریشه اصلی انحرافات این قوم را بیابیم.

---

^۱. انی فضلکم علی العالمین

^۲. وهو فضلکم علی العالمین

^۳. اتاکم مالم یوت احد من العالمین

^۴. فضلناهم علی العالمین

^۵. مانند "وَلْتَحْذَرُوا آخِرَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوْمَذُ أَخَذَهُمْ لَوِيْعَمَرَأَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُمْ بِخَرَجِهِ مِنَ الْعَذَابِ"

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

۱-۱-۲) اهمیت و ضرورت بحث

حب دنیا و تمایل به مادیات ممکن است در نهاد هر انسانی تا جایی رشد کند که تبدیل به هدف و تنها مشغولیت زندگی شود، نمونه بارز این مسأله درباره قوم یهود در قرآن مطرح شده که زمینه ای برای تامل و بررسی ایجاد نموده تا با بهره گیری از آن، بتوان از این معضل که در هر عصر دامن گیر افراد زیادی شده است رهایی یافت.

۱-۱-۳) پیشینه

۱) بررسی تحلیلی مواجهه قرآن با قوم یهود، علی اکبر مومنی

رویکرد اصلی این کتاب به اقرار نویسنده، "از یک سو شناخت نقاط ضعف یهود و نیز چالش هایی است که آنان در برابر مسلمانان ایجاد کرده اند و از سوی دیگر تبیین واکنش ها و پاسخ های قرآن در برخورد با آن هاست"^۱، به طور کل نویسنده در این کتاب بیشتر به گزارش از قرآن و کمتر به تحلیل و بررسی ریشه ها می پردازد در برخی موارد ناخودآگاه به بررسی ریشه ورودی اجمالی و ناموفق پیدا می کند، این کتاب در سه بخش تالیف یافته که در هر بخش با طرح آیاتی از قرآن انحرافات یهود را گزارش و سپس به بررسی موضع قرآن در برابر این انحرافات می پردازد، تفاوت اصلی این پروژه با کتاب مذکور در ریشه یابی انحرافات و بازنگری آیات مربوط به هر بخش است، در واقع هدف اصلی این پروژه تنها گزارش از قرآن نیست بلکه کشف حقیقت انحرافات این قوم است، قومی که با توجیه برگزیدگی خلاف می کند ولی در واقع مادی پرست است.

۲) یهود و صهیونیسم از منظر قرآن کریم، هادی آجیلی

به بیان مولف کتاب نوآوری و تفاوت اساسی این کتاب با سایر آثار مدون در باب یهودیت این است که: "این نوشتار تقریباً تمامی صفات یهود در قرآن را استخراج و مورد بررسی قرار داده، ضمن آنکه از تفاسیر متعدد و مختلفی در ذیل آیات استفاده کرده است در واقع تاکید آشکارا این نوشتار در موضوع یهود در قرآن بر تفسیر و شان نزول و تاریخ بنی اسرائیل نوآوری دیگری محسوب می شود"^۲

۱ - علی اکبر، (معاصر)؛ بررسی تحلیلی مواجهه قرآن با یهود، ص ۱۴

۲ - آجیلی، هادی، (معاصر)؛ یهود و صهیونیسم از منظر قرآن کریم، ص ۲۶

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

این کتاب شامل ۶ فصل است، که فصل اول با عنوان ویژگی های منفی قوم یهود در قرآن ویژگی ها و انحرافات قوم یهود را به صورت کاملا گزارشی با ذکر آیات مربوط به آن آورده و ذیل آن از تفاسیر گزارش می دهد، سمت و سوی کار نویسنده در این فصل اصلا روی تحلیلی و ریشه یابی نداشته و مهم ترین بخش کتاب فصول پایانی است که به پدیده صهیونیسم و یهود می پردازد.

۳) یهود شناخت، سهیلا جلالی کندری

این کتاب در ۴ فصل تدوین یافته که نویسنده در فصل اول به تفضیل بنی اسرائیل و لیست شاهد مثال های قرآنی و در فصل دوم با عنوان علت مغضوب شدن یهود، به ذکر انحرافات یهود بدون تحلیل و بررسی می پردازد، در فصل سوم صفات اخلاقی یهود را مطرح سپس در فصل چهارم با پرداختن به فرجام یهود پژوهش را به پایان می رساند. به گفته نویسنده "در هر عنوان آیتی را که صریح تر و روشن تر به موضوع مورد بحث دلالت دارند بررسی کرده و به آیات دیگر ارجاع داده شود، در ذیل هر آیه تفسیر به گونه ای مطرح شده است که ضمن ارائه نظر مفسران بزرگ رای نویسنده را نیز بنمایاند" همانطور که واضح است تفاوت اساسی بین این دو پژوهش نمودار است هدف اصلی کتاب وصف و هدف این پروژه تحلیل و ریشه یابی اصلی انحرافات یهود است.

۴) رساله ای در رد یهودیت، قزوینی

این کتاب در هفت باب تالیف یافته که باب اول تا پنجم ربط مستقیم یا غیر مستقیم به این پژوهش نداشته و باب های پنجم و ششم به ذکر آیات بیان گر فضیلت بنی اسرائیل به طور مطلق و مشروط می پردازد، این بخش ها که بخش بسیار مختصری را به خود اختصاص داده اند فقط سوی گزارش دارند و اساسا با این پژوهش که سوی تحلیل دارد متفاوت است و ممکن است در حد اندکی آیات مورد استفاده شبیه باشند.

۵) نردبان سقوط، مسعود صلواتی

رویکرد این کتاب بیشتر سیر تاریخی یهود است و فصل های بخش اول به موضوع پیشینه یهود در زمان حضرت موسی و پس از رحلت ایشان و آوارگی آن ها می پردازد؛ در فصل سوم بخش اول ذیل عنوان

۱ - جلالی کندری، سهیلا، (معاصر)؛ یهود شناخت، ص ۱۴

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

۲. بررسی و دقت در آیات قرآن کریم نشان می دهد که بیشترین رویکرد قرآن مساله مادی گرایی یهود است، زیرا خداوند مادی گرایی را خصوصیت برجسته این قوم می داند که بیشتر رفتارها و انحرافات این قوم ریشه در آن دارد؛ که در موارد متعدد به آن اشاره شده است، از جمله بیان مادی گرایی به عنوان ویژگی بارز یهود و نیز متاثر در شکل گیری بعضی رفتارها و خلیات یهود، عقایدی مانند جسم پنداری خداوند (۵۵ بقره)، دنیا دوستی (۲۱۲ بقره)، تمایل به حیات ابدی (۹۶ بقره)، ملاک ناصحیح سنجش شایستگی افراد (۲۴۷ بقره)، تمایل به بت پرستی (۱۳۸ اعراف)، دنیا تنها انگیزه برای جهاد (۲۴۶ بقره) و تنها انگیزه برای روی آوردن به انبیا (۱۳۴ اعراف) و رفتارهایی مانند: عدم امانت داری (۷۵ آل عمران)، تمسخر آیات الهی (۱۴۰ نساء)، تحریف تشریع (۴۶ نساء، ۴۲ مائده)، بدعت (۷۹ بقره)، گوساله پرستی (۹۲ بقره)، کفر به آیات خداوند (۹۰ بقره)، نقض پیمان (۱۳۵ اعراف)، پیامبر کشی (۱۸۱ آل عمران)، درخواست های مادی از انبیاء (۶۰-۶۱ بقره).

۳. با توجه به آیات قرآن کریم برای هر یک از انحرافات ریشه ای وجود دارد، با تامل در آیه^۱ (بقره ۸۷) و به فرموده علامه جوادی آملی، علت قتل و تکذیب پیامبران، هوا و هوس و استکبار نفسانی اسرائیلی ها بوده است، "بِمَا نَقَضُوا مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَكَفَرُوا بآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ" (۱۵۵ نساء) با توجه به تفاسیر و قرائن، این آیه علت نقض پیمان و کفر به آیات خدا را، سخن یهودیان را که می گفتند دل های ما بسته است و نیازی به هدایت انبیا نداریم مطرح می کند، نیز در آیه و مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِنطَارٍ يُودِّهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِّهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتُ عَلَيْهِ فَإِنَّمَا ذَلِكَ بَاطِلٌ بَانٌّ قَالُوا أَلَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيْنِ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ" (۷۵ آل عمران) علت عدم امانت داری این قوم را برگزیدگی خود می داند، در آیه^۲ (۵۵ بقره) حس گرایی عامل شرک، در آیه^۳ (۸۶-۸۷ طه) جبرگرایی عامل گرایش به بت پرستی و خلف وعده، نژادپرستی عامل خیانت و تجاوزگری، در آیه^۴ (۹۱ بقره) نژادپرستی عامل کفر به قرآن در آیه^۵

۱. "أَفَكُلَّمَا جَاءَكَ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ ثُمَّ فَخِرْنَا كَدَبَكُمُ وَفَرِقْنَا قَتْلُكُمْ"

۲. "وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ"

۳. "وَرَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي * قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلَكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ"

۴. "وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا نُوْمِنُ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَنَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَ"

۵. "وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَقْبَلُوا عَلَى قَوْمٍ يَتَكَفَّوْنَ عَلَى أَصْنَامِهِمْ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ"

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

ویژگی بوده اند، به همین دلیل وقتی ادعای برگزیدگی از سوی یهود در قرآن مطرح می شود، خداوند در صدد پاسخی مستقیم بر این مدعا بر نمی آید بلکه پاسخی متناسب با مادی گرایی آن ها می دهد :

(۶ جمعه)^۱

عبارت "فتمنوا الموت" بیان می دارد که تقاضای مرگ کنید؛ مرگی که شمارا از مادیاتی که به آن گرایش دارید دور می کند؛ "ان کنتم صادقین" اگر راست می گوئید که دوستان خدایید.

۱-۱-۶ جنبه نوآوری تحقیق

بخش زیادی از آیات قرآن کریم مربوط به بنی اسرائیل، داستان های حضرت موسی و قوم یهود است که این خود اهمیت سیر و پژوهش در این موضوع را می رساند این موضوع از نظر صاحب نظران دور نمانده و عده ای زیادی را به تحقیق و پژوهش در این حوزه مشغول کرده است، بنابراین آثار متعدد و مختلفی در این حوزه وجود دارد، اما این بدان معنا نیست که راه پژوهش بسته باشد و سایرین بایست به این آثار اکتفا کنند، در صورتی که بعد یا جنبه ای نا پرداخته وجود داشته باشد لازم است که پژوهش صورت پذیرد، انگیزه اصلی آغاز این پژوهش نیز همین مطلب است که هنوز جای کار و تحقیق بصورت تحلیلی و با نگاهی جامع و دقیق تر وجود دارد، آثار درخور این حوزه ابعاد مختلف مربوط به قوم یهود را بررسی کرده اند اما هیچ پژوهشی به بررسی ریشه ای این موضوع نپرداخته و از کنار آیاتی که با فرضیه های مطرح شده هم خوانی ندارد عبور شده مثل درخواست خداوند در این آیه از قوم یهود^۲ (۶ جمعه) این آیه رابطه مستقیم ادعای برگزیدگی یهود با ویژگی دنیا پرستی این قوم را نشان می دهد که همین مطلب سرخی برای جستجو و بازنگری و تحلیل آیات دیگر و زمینه ای برای یک پژوهش جدید است.

شبهه ترین منبعی که به موضوع حاضر قرابت دارد، کتاب بررسی تحلیلی مواجهه قرآن با یهود است، در نگاه اول بنظر می رسد شباهت تا حدی زیاد باشد که نیازی به پژوهش نباشد، در صورتیکه علاوه بر نپرداختن این کتاب به محور اصلی این پژوهش، یعنی ارتکاب رفتار ها و منش های نادرست با توجیه و

۱. «قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ»

۲. «قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ»

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

قلب برگزیدگی ولی با ریشه مادی گرایی، فصل دوم نیز که در ظاهر شبیه اند تفاوت بسیار دارند، که برای مثال به چند مورد اشاره می شود:

❖ در مبحث گوساله پرستی:

در این قسمت عشق به گوساله پرستی عامل گرایش به گوساله پرستی ذکر شده است.

✓ در صورتیکه به فرموده علامه طباطبایی علت گرایش یهود به بت پرستی مادی گرایی و حس گرایی این قوم بوده است (از داستان بنی اسرائیل برمی آید که مردمی مادی وحسی بوده اند، و در زندگی هیچ وقت از مساله اصالت حس تجاوز نمی کردند، المیزان جلد ۴ صفحه ۳۰۱)

❖ مبحث استکبار:

✓ در کتاب گزارشی از کاربرد استکبار ارائه سپس نویسنده به استکبار یهود ورود پیدا می کند روحیه نافرمانی در یهود را عامل استکبار می داند و برای مثال به این آیه اشاره می کند: ^۱(۲۴۷) بقره

در حالی که حقیقتاً قوم یهود اولین سخن خود، در توجیه نپذیرفتن ریاست طالوت، برگزیده و برتر بودن خود را مطرح میکنند "نحن احق بالملك" و به دنبال آن می گویند "ولم یوت سعه من المال" آیه خود تصریح دارد که این قوم در تشخیص صلاحیت رهبری، مال و ثروت را ملاک قرار داده اند، بنابراین دلیل استکبار یهود روحیه مادی پرستی آن ها بوده است نه ذاتیت نافرمانی.

❖ مبحث مسخ:

در اینجا نویسنده به عنوان نمونه دیگری از روحیه سرپیچی یهود به منع کار در روز شنبه اشاره می کند و لجاجت و روحیه سرکشی را عامل می داند.

✓ در حالیکه با توجه به خود آیه کریمه در می یابیم که ریشه این سرکشی مادی پرست بودن آن هاست چرا که روز شنبه به علت تجمع بیشتر ماهی ها نسبت به روزهای دیگر باعث تحریک روحیه مادی گرایی آن ها و سرانجام سرپیچی از فرمان خداوند شد.

❖ مبحث خودخواهی:

---

۱. "وقال لهم نبههم ان طالوت ملكا... نحن احق بالملك ولم یوت سعه من المال"

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

در لغت نامه دهخدا در ترجمه واژه یهود آمده است: یهود، قوم موسی، جهودان، کلیمیان. یهود اعجمی معرب است و آنان منسوبند به یهوذا بن یعقوب. پس یهود خوانده شدند و با دال معرب شد، بنی اسرائیل.^۱

و در دانشنامه اسلامی آمده است: ملت معروف از نسل حضرت ابراهیم خلیل (علیه السلام)، از فرزندش حضرت اسحاق و سپس حضرت یعقوب (علیهما السلام)^۲

در اصطلاح:

این واژه در قرآن فقط در یک مورد، در آیه ۶۷ آل عمران به این صورت آمده است:^۳
اما در آیات دیگر، برای اشاره به قوم یهود، از واژه های دیگری از جمله فعل {هودا}، که در ۶ مورد و در ۳ سوره ی بقره، اعراف و هود آمده است، استفاده شده است.

مفسران در مورد معنای آن می نویسند: کلمه هود: جمع است و مفرد مذکر آن هائد و جمع مؤنث آن هائده است. معنای هائد این است که کسی توبه کند و بسوی حق باز گردد.^۴

هم چنین فعل {هادوا از ه و د} که در ۱۰ آیه و در ۷ سوره قرآن، اعم از بقره، نساء، مائده، انعام، نحل، حج و جمعه این کلمه به کار برده شده است.

مفسران در مورد معنای اصطلاحی آن در قرآن، می نویسند:

هادوا به معنای: یهودی شدند از هَادَ (توبه کرد و بازگشت) در اینکه اسم یهود از چه مشتق شده چند قول است باین قرار:

- ۱- از هَوَدَ بمعنای توبه چون آنان از پرستش گوساله بازگشتند توبه کردند.
- ۲- از یهوذا که نام بزرگترین فرزند یعقوب است گرفته شده که بعد از تعریب، ذال بدال تبدیل شده است.

۱. دهخدا، علی اکبر، (د. ۱۲۵۷ هـ)؛ لغت نامه دهخدا، ج ۲، ص ۲۶۵

۲. به کوشش بنیاد دایره المعارف اسلامی (معاصر)، بنیاد دایره المعارف اسلامی، ص ۱۸۹

۳. «مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ خَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ»

۴. نجفی خمینی، محمد جواد، (معاصر)، تفسیر آسان، ج ۱، ص ۲۴۷

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

کشور اسرائیل ۱۳۵ سال باقی ماند، بدین جهت بعد از مراجعت بنی اسرائیل از اسارت بابل همه اسباط بنام یهود خوانده شد. یهود اسم جمع و واحد آن یهودی است مانند زنج و زنجی.^۱

۷- هَادُوا یعنی رجوع به حق و آزادی در زمان سخت فرعون؛ و رجوع اکثرشان به باطل بعد از آن و همگی آن ها یهود نامیده می شوند.^۲

۱-۲-۱) بنی اسرائیل

در لغت:

در معنای لغوی واژه «اسرائیل» نظریات مختلفی آمده، بعضی آن را مرکب از دو کلمه ایل (از اسما خداوند) و اسری (عبد) دانسته و برخی آن را اسم و دارای اصالت عبرانی یا سریانی می دانند، اما اتفاق نظر درباره قرابت معنایی اسرائیل به «عبدالله» یا «صفوه الله» وجود دارد، و اکثرا اتفاق دارند که «اسرائیل»، لقب حضرت یعقوب بوده و منظور از «بنی اسرائیل»، همان فرزندان حضرت یعقوب است.^۳

در اصطلاح:

واژه «اسرائیل»، ۴۳ مرتبه در قرآن کریم به کار رفته که ۴۱ مورد آن مضاف بر «بنی» و دو مورد بصورت غیر مضاف به کار رفته^۴، که منظور از «اسرائیل» در دو مورد حضرت یعقوب و مراد از «بنی اسرائیل» در ۴۱ مورد، ملت یهود است. که در ۱۴ سوره ی: بقره، آل عمران، مائده، اعراف، یونس، اسراء، طه، شعراء، نمل، غافر، دخان، جاثیه، احقاف و صف به کار برده شده است. و اشاره مستقیم به قوم یهود دارد.

۱. طالقانی، سید محمود، (معاصر)، پرتویی از قرآن، ج ۱، ص ۱۷۹

۲. صادقی تهرانی، محمد، (معاصر)، البلاغ فی تفسیر القرآن، ص ۱۰

۳. ر.ک: طبرسی، فضل بن حسن، (۵۴۸ ق)؛ مجمع البیان، ترجمه: حسین نوری همدانی، ج ۱، ص ۲۰۶

۴ - «أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ ذُرِّيَةِ آدَمَ وَمِنْ حَمَلِ نَمُوحَ وَمِنْ ذُرِّيَةِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا تُتْلَىٰ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا بُكِيًّا» (آنان کسانی از پیامبران بودند که خداوند بر ایشان نعمت ارزانی داشت: از فرزندان آدم بودند و از کسانی که همراه نوح [بر کشتی] سوار کردیم و از فرزندان ابراهیم و اسرائیل و از کسانی که [آنان را] هدایت نمودیم و برگزیدیم [و] هر گاه آیات [خدا] رحمان بر ایشان خوانده می شد، سجده کنان و گریان به خاک می افتادند.) ← سوره مریم آیه ۵۸
كُلِّ الطَّعَامِ كَانَ حِلالًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَىٰ نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ قُلْ فَأَلَوْا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ (همه خوراکیها بر فرزندان اسرائیل حلال بود، جز آنچه پیش از نزول تورات، اسرائیل [یعقوب] بر خویشتن حرام ساخته بود. بگو: «اگر [جز این است و] راست می گویند، تورات را بیاورید و آن را بخوانید) ← سوره آل عمران آیه ۹۳

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

که خداوند در صدد یادآوری نعمات و بخشایش های گذشته خود بر آنان و پدرانشان از جمله، فرستادن آن همه پیامبران و کتابها و نجات آنان از ستم فرعون^۱، و نیز کرامتهایی را که نسبت به آنان مبذول داشت، و عکس العملی که یهود بصورت کفران و عصیان و عهدشکنی و تمرد و لجاجت از خود نشان داد، بر می شمارد، و با اشاره به دوازده قصه از قصص آنان تذکرشان میدهد.^۲

مفسران در مورد معانی آن می نویسند:

۱- ابن- پسر و با کلمات «ولد، نسل، ذریه» تقریباً هم معنی است جز اینکه کلمه «ابن» فقط به پسر گفته میشود ولی «ولد» (فرزند) شامل دختر و پسر میگردد و به مجموع آنها «ذریه» و «نسل» میگویند.

ریشه کلمه «ابن» از «بناء» آمده که قرار دادن چیزی است بر اصل و پایه‌ای و چون پدر، اصل و پسر، فرع و ساخته بر آن است لذا از پسر بکلمه «ابن» تعبیر شده است.

اسرائیل- کلمه عبری است و نام یعقوب بن اسحاق فرزند حضرت ابراهیم می‌باشد.

گویند کلمه «اسرائیل» از دو کلمه «اسر» بمعنای بنده و «ئیل» بمعنای خدا مرکب شده است مانند کلمه عبد الله در عربی.^۳

۲- ابن: پسر، از بناء آمده برای آنکه بنائی بر پایه زندگی پدر است.

اسرائیل: کلمه عبری است، گویند از «اسر» بمعنای بنده یا گزیده، و «ایل» بمعنای خدا، ترکیب یافته و نام یعقوب فرزند اسحاق فرزند ابراهیم است. بعضی گویند بمعنای فرمانده مجاهد با خدا است. صاحب قاموس کتاب مقدس «مستر هاکس آمریکایی» میگوید:

«اسرائیل (کسی که بر خداوند مظفر گشت) یعقوب بن اسحاق است که در هنگام مصارعه با فرشته خدا در «فنیئیل» بدان ملقب گردید.» اسرائیل، اسرال، اسراییل، هم خوانده شده.^۴

۳- اسرائیل به معنای عبدالله یا صفوه الله است به معنای بنده خدا یا برگزیده خدا. و بنی اسرائیل فرزندان یعقوبند.^۱

۱. طبرسی، فضل بن حسن، (۵۴۸ ق)؛ جوامع الجامع، ترجمه: علی عبدالحمیدی، ج ۱، ص ۷۲

۲. طباطبایی، سیدمحمدحسین، (۱۴۰۲/۵ ه. ق) المیزان، ترجمه: محمد باقر موسوی، ج ۱، ص ۲۲

۳. طبرسی، فضل بن حسن، (۵۴۸ ق)؛ مجمع البیان، ترجمه: حسین نوری همدانی، ج ۱، ص ۲۰۶

۴. طالقانی، سید محمود، (معاصر)، پرتویی از قرآن، ج ۱، ص ۱۳۸

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

۴- اسرائیل به معنای عبدالله یا قوه الله است به معنای بنده خدا یا قوه و قدرت خدا.^۲

بنابراین مفهوم لغوی و اصطلاحی این واژه تفاوتی باهم ندارند و هردو به یک معنا استعمال می شوند

۱-۲-۱ (۳-۱) اهل الکتاب

در لغت:

در لغت نامه دهخدا در معنای واژه اهل الکتاب آمده است: اسم جهودان و ترسیان. و نزد گروهی زردشتیان نیز اهل الکتاب یه شمار می روند. اهل الذمه.^۳

در اصطلاح:

این ترکیب اضافی { اهل + کتاب } به سه صورت اهل الکتاب، اهل کتاب و اهل الکتاب در ۳۱ مورد و در ۹ سوره ی بقره، آل عمران، نساء، مائده، عنکبوت، احزاب، حشر، بینه و حدید به کار برده شده است. معنای لغوی و اصطلاحی آن تفاوت چندانی با هم ندارند. اهل کتاب به کسانی اطلاق می شود که پیرو پیامبرانی هستند که کتاب آسمانی بر آن ها نازل شده است و در اصطلاح قرآن، منظور یهود و نصاری هستند که تورات و انجیل کتاب آسمانی آن هاست؛ اگرچه در اکثر موارد، مصداق و مراد آیه یهودیان هستند.

۱-۲-۱ (۴-۱) فضل

در لغت:

«فضل» یعنی عبور از حد تعادل، که می تواند مذموم مثل زیادی در خشم یا محمود مانند علم و حلم باشد، ولی کاربرد محمود آن بیشتر است، و از ریشه آن کلمه «فضول» است که مذموم می باشد. فضل از

---

۱. طبرسی، فضل بن حسن (د. ۵۴۸هـ) جوامع الجامع، ترجمه: علی عبدالحمیدی، ج ۱، ص ۴۱؛ شبر، سیدعبدالله، (د. ۱۲۴۲ق)، تفسیر القرآن الکریم، ج ۱، ص ۴۶

۲. گنجادی، سلطان محمد، (د. ۱۳۲۷ق)، بیان السعاده، ترجمه: محمد خانی رضا، ج ۲، ص ۱۸

۳. دهخدا، علی اکبر، (د. ۱۲۵۷هـ)؛ لغت نامه دهخدا، ج ۲، ص ۲۶۵

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

برتری و افزایش خیر می آید.^۱ و اصل آن به معنای زیادت است، و در قرآن مجید به معنای برتری و احسان و عطیه آمده است؛ که همگی از مصادیق زیادت هستند.^۲

راغب در مفردات می نویسد: فضل اگر برای زیادی و برتری یک چیز بر دیگری استعمال شود، سه نوع است.

(۱) برتری از حیث جنس: مثل برتری جنس حیوان بر جنس گیاه

(۲) برتری از حیث نوع: مثل برتری انسان بر حیوانات

(۳) برتری از حیث نوع: مثل برتری مردی بر دیگری

دو نوع اول برتری، جوهری است و راهی برای رفع ناقص و بدست آوردن برتری و زیادت مذکور وجود ندارد. اما نوع سوم، عرضی است و قابل اکتساب است.^۳

در اصطلاح:

فضل از برتری و افزایش خیر می آید.^۴ و اصل آن به معنای زیادت است، و در قرآن مجید به معنای برتری و احسان و عطیه آمده است؛ که همگی از مصادیق زیادت هستند.^۵ پس این کلمه درباره خداوند به معنای عطیه‌ای است که بر معطی لازم نیست، یعنی احسان و رحمت و عطائی که خدا بر بندگان می کند،^۶ به عقیده صاحب قاموس «فضل» در آیات قرآن کریم به دو معنی به کار رفته است:

۱- برتری

۲- عطیه و احسان و رحمت.

که مورد اول می تواند از حیث مادی یا معنوی باشد،^۷ که منوط به بررسی قرائن و سیاق آیات است.

۱. طبرسی، فضل بن حسن، (۵۴۸ ق)؛ مجمع البیان، ترجمه: حسین نوری همدانی، ج ۱، ص ۱۶۲

۲. قرشی، سید علی اکبر، (معاصر)، تفسیر احسن الحدیث، ج ۱، ص ۱۱۹

۳. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (د. ۵۰۲ ق)، المفردات، ج ۱، ص ۳۸۱

۴. طبرسی، فضل بن حسن، (۵۴۸ ق)؛ مجمع البیان، ترجمه: حسین نوری همدانی، ج ۱، ص ۱۶۲

۵. قرشی، سید علی اکبر، (معاصر)، تفسیر احسن الحدیث، ج ۱، ص ۱۱۹

۶. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (د. ۵۰۲ ق)، المفردات، ص ۶۳۹

۷. قرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، (معاصر)، ج ۵، ص ۱۸۲

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

و دومی را می توان مصداق اولی دانست.

راغب در مفردات می نویسد: هر عزیه ای بر عطاکننده ضروری و لازم نیست، فضل گویند. یعنی احسان و رحمتی که خداوند بر بندگان عطا می کند، بر خدا لازم نیست، بلکه از روی لطف و کرم این برتری را عطا می کند و لذا به آن فضل می گوئیم، زیرا در اصل افزایش و زیادتی است که بندگان در آن حقی در نزد خداوند ندارند.^۱

بررسی اینکه آیا تفضیل بدون قید و شرط است یا خیر، باید به بررسی این نکته پرداخت که سبب اعطای این برتری ها به افراد چیست؟

قطعا خداوند بدون هدف چنین نمی کند. این مسأله را با تحقیق در آیاتی که اشاره به تفضیل بنی اسرائیل دارند، بررسی می کنیم. در ضمن با بررسی آیات، روشن خواهیم ساخت این برتری تا چه زمانی ادامه خواهد داشت.

---

۱. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، (د. ۵۰۲ق)، المفردات، ج ۱، ص ۲۰۹

۲-۱) برگزیدگی قوم یهود در بیان خداوند و مقصود از آن

در قرآن کریم آیات فراوانی به مسائل و گرفتاری ها و داستان های قوم یهود و کمک ها و الطاف بی نظیر الهی به آن ها اختصاص یافته است، گویا قوم یهود یا به بیان قرآن، بنی اسرائیل، مورد مناسبی برای عبرت آموزی آیندگان و به خصوص مسلمانان است؛

در این بین، در بعضی از آیات کریمه، موضوع برگزیدگی قوم یهود مطرح شده و الفاظی مانند: اخترناهم، فضلناهم، فضلکم، در این باره به کار رفته است. اما وجوه معانی این کلمات، تفسیر صحیح آیه، و نیز قرائن و سیاق آیات در برداشت معنای صحیح برگزیدگی از بیان خداوند اهمیت بسزایی خواهد داشت، از این رو لازم است آیات مربوطه در تفاسیر مختلف بررسی گردیده و سپس نتیجه حاصل گردد. (واژگان قرآنی دیگری نیز معنای برگزیدگی و برتری را می رساند مانند اصطفی که در مورد حضرت مریم بیان شده اما مورد بحث ما نیست و در اینجا تنها به بررسی واژگانی می پردازیم که مختص قوم یهود است).

اولین آیه مورد بررسی آیه ۴۷ سوره بقره است:

۲-۱-۱) آیه اول

آیه ۴۷ و ۱۲۲ سوره بقره^۱

واژه بنی اسرائیل: کلمه بنی اسرائیل متشکل از دو واژه «بنی» و «اسرائیل» است، این ترکیب اضافی در جای جای قرآن کریم به کار رفته است که مراد آن در فهم آیات مربوط به قوم یهود تاثیر بسزایی دارد. که در فصل اول در مورد مفهوم آن مفصل توضیح داده شد.

• ۱. «يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَصَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ» (ای فرزندان اسرائیل، از نعمتهایم که بر شما ارزانی

داشتیم، و [از] اینکه من شما را بر جهانیان برتری دادم، یاد کنید).

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

• واژه فضلکم: کلمه «فضلکم»، فعل و از ماده «فضل» است در دو مورد در قرآن کریم به کار رفته است^۱، ضمیر بارز «کم» در این فعل، به کلمه بنی اسرائیل در ابتدای آیه باز می گردد.

✓ تبیین مراد آیه: برای وصول به مراد آیه لازم است عبارت ذیل را بررسی کنیم:

- مراد عبارت «أَذْكُرُوا نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ»:

برای درک مفهوم و مراد این عبارت، بازنگری آیات مشابه لازم است. این قسمت از آیه، دقیقاً در آیه ۴۰ همین سوره آمده است و درواقع تکرار و تأکیدی بر همان آیه است. و مراد از این تکرار در اینجا به منظور شکر الهی است. یعنی نعمت هایی که بر شما ارزانی داشتم را با شنیدن و اطاعت کردن، شکر کنید.^۲

هم چنین در بررسی آیات بعدی متوجه میشویم که؛ همگی با واو عطف آغاز شده اند، که محتوای آنها تذکره نعمات، بخشایش ها و الطاف خداوند است، عطف در واقع در فعل «أَذْكُرُوا» صورت گرفته است، و عبارت «نِعْمَتِي الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ» را شرح می دهد: (آیات ۴۶-۶۱ سوره بقره)^۳

• ۱. آیات: ۴۷ و ۱۲۲ بقره

۲. مغنیه، محمدجواد، (۱۴۰۰ ه. ق) تفسیر الکاشف، ترجمه: موسی دانش، ج ۱، ص ۹۵

۳. «وَإِذْ نَجَّيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكَ سُوءَ الْعَذَابِ يَذْبَحُونَ أَبْنَاءَكَ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكَ.....»

«وَإِذْ قَرَّبْنَاكِ الْبَحْرَ فَنَجَّيْنَاكَ مِنْ أَرْغَفَاءِ آلِ فِرْعَوْنَ.....»

«وَإِذْ أَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ..... ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ.....»

«وَإِذْ أَتَيْنَا مُوسَىٰ الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ.....»

«وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَىٰ بَارِيكُمْ.....»

«وَإِذْ قُلْنَا يَا مُوسَىٰ إِنَّ نُؤْمِنُ بِكَ حَتَّىٰ نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً..... ثُمَّ بَعَثْنَاكَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكَ.....»

«وَضَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلَوى.....»

«وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا.....»

«وَإِذْ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا.....»

«وَإِذْ قُلْنَا يَا مُوسَىٰ إِنَّ ضَبْرِي عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ.....»

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

در این آیات خداوند با اشاره به دوازده قصه از قصص یهود تذکرشان می دهد، قصه نجاتشان از شر آل فرعون، شکافته شدن دریا، و غرق شدن فرعونیان، و قصه میعاد در طور، و قصه گوساله پرستی آنان، بعد از رفتن موسی به میقات، و قصه مامور شدنشان بکشتن یکدیگر، و داستان تقاضایشان از موسی که خدا را بما نشان بده تا علنی و آشکارا او را ببینیم، و به کیفر همین پیشنهادشان، دچار صاعقه شدند، و دوباره زنده گشتند، تا آخر داستان هایی که در این آیات بدان اشاره شده، و سر تا سر آن پر است از عنایات ربانی، و الطاف الهی.^۱

- مراد از عبارت «وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ»

○ بررسی نوع «واو»: می تواند عطف باشد یا استیناف، که در صورت عطف بودن آیه چنین معنا می دهد: ای فرزندان اسرائیل، از نعمتهایم که بر شما ارزانی داشتم، و [از] اینکه من شما را بر جهانیان برتری دادم، یاد کنید. و اگر استیناف باشد چنین است: «ای بنی اسرائیل یاد کنید نعمت مرا که انعام کردم بر شما و بدرستی که من تفضیل دادم شما را بر جهانیان». همانطور که گویاست اگر واو، عطف باشد، فضیلت و برتری یهود جزئی از نعمت هایی است که خداوند در آیات بعدی از آن ها یاد می کند و اگر استیناف باشد، دو بحث و دو یادآوری در آیه مطرح می شود، یکی نعمت هایی که به تفصیل در آیات بعدی بیان شدند و دیگری نعمت برتری و برگزیده بودن است، احتمال عطف بودن این عبارت بر اساس نظریات اکثر مفسران^۲ بیشتر است.

○ دلالت آیه: همانطور که بیان شد در ظاهر، آیه: (آیه ۴۷ و ۱۲۲ سوره بقره)^۳ به برتری قوم یهود اشاره میکند، بر اساس بررسی هایی که گذشت، این آیه در صدد بیان موضوع برتری قوم یهود از سوی خداوند است، و ظاهر آیه نیز کاملاً با این مفهوم تطابق دارد، این عبارت مستقیماً قوم یهود را مورد خطاب قرار داده و به یادآوری نعمات تذکر داده و موضوع برگزیدگی را مرور می کند،

۱. طباطبایی، سیدمحمدحسین، (د/۱۴۰۲ ه.ق) المیزان، ترجمه: موسوی، محمد باقر، ج ۱، ص ۲۲۷

۲. طبرسی، فضل بن حسن، (۵۴۸ ه.ق)؛ مجمع البیان، ج ۱، ص ۱۶۲؛ گنابادی، سلطان محمد، (د. ۱۳۲۷ ق)، بیان السعادة، ج ۱، ص ۹۲؛ مغنیه، محمدجواد، (۱۴۰۰ ه.ق) الکاشف، ترجمه: موسی دانش، ج ۱، ص ۹۵

۳. «يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ»

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

○ بررسی مفهوم «فَضَّلْتُكُمْ» و «عَلَى الْعَالَمِينَ»: درباره معنای این دو عبارت، تعدد نظرات وجود دارد، برخی عالمین را تمامی مردم عالم در گذشته و آینده و تا ابد می دانند، که در این صورت برتری یهود بر تمام عالمیان است، برخی نیز عالمین را به معنای گروه خاص، یعنی مردمان معاصر قوم یهود در زمان حضرت موسی تعبیر کرده اند، اما نظریه قریب به اتفاق مفسران و اندیشمندان بر این است که این برتری در هردوره ای که تعبیر شود، تنها از برخی جهات خاص است.^۱ برخی مفسران معتقدند ممکن است مراد از برتری، پیروزی حضرت موسی و قوم بنی اسرائیل بر فرعونیان باشد، نه برتری اخلاقی و اعتقادی. زیرا قرآن بارها از بهانه جوئی های بی مورد و بی اعتقادی آن ها انتقاد میکند؛^۲ که راجع به این مسأله در قسمت دیگر، به طور مفصل توضیح داده می شود. و همانطور که بیان شد مصادیق برتری در آیات بعدی توسط عطف، مطرح گشته و معنای برتری را روشن می سازند. نویسنده تفسیر خلاصه المنهج می در کتاب خود می نویسد: مراد تفضیل در آیه این است که خداوند می فرماید:

من تفضیل کردم آبا و اجداد شما را بر عالمیانی که در روزگار ایشان بودند و آن، در عهد موسی بود و زمانی که بعد از او بود، چه حق تعالی ایشان را به جهت علم و ایمان و عمل صالح بزرگوار می گرداند و بعضی را پیغمبر و پادشاه عادل ساخت و اولاد، تبعیت پدران خود نکردند و به معصیت و کفر مشغول شدند.^۳ این تفسیر طبق آیه ۲۰ مائده تفسیر درستی بنظر می رشد. آن جا که خداوند می فرماید:^۴ و این نعمت ها را در آخر آیه اینگونه بیان می فرماید:^۵

بنابراین به کمک آیات دیگر بنظر می رسد، تفضیل در این آیه مطلق نیست، بلکه تفضیل خاص است. این درست است که شکافتن دریا و ارسال من و سلوی در هیچ ملتی واقع نشده، ولی مانعی نیست که ملل دیگر از جهات دیگر بر بنی اسرائیل برتری داشته باشند، چنان که قرآن با نقل آن تفضیل، یهود را در مقابل بدکاری ها ملامت هم می کند. (که در جای خود به این بحث می پردازیم) اصولا این گونه تفضیل ها

۱ - همان

۲. قرائتی، محسن، (معاصر) تفسیر نور، ج ۱، ص ۱۰۸

۳. کاشانی، ملا فتح الله، (۹۸۸ ه. ق) خلاصه المنهج، ج ۱، ص ۴۳

۴. «وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

۵. «إِذْ جَعَلْ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَ لَكُمْ مُلُوكًا وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ»

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

قائم به عموم است، نه قائم به فرد. بلکه فضیلت فردی بسته به ایمان و عمل صالح است. مسلمان باشد یا غیر مسلمان. هرکس اگر اهل ایمان و عمل نباشد، هیچ فضیلتی بر دیگری ندارد.^۱

بنابراین تفضیل یهود بر مردمان همان زمان است؛ و لام (العالمین)، عموم عرفی است نه عموم حقیقی. و منظور، تفضیل در یک جهت است نه از همه جهات و آن جهتی که آن ها امتیاز یافتند این است که خداوند از میان آن ها رسولان متعددی فرستاده. از جمله: موسی، هارون، یوشع، عزیر، زکریا، یحیی و بسیاری دیگر، که همگی از بنی اسرائیل بودند. پس این تفضیل در یک جهت و بر کل بنی اسرائیل است و دلیلی بر تفضیل فرد فرد آن ها نیست.^۲

لذا از هیچ جهتی این تعبیر برداشت نمی شود که قوم یهود از نظر معنوی و از همه جهات بر تمامی مردم جهان برتری دارند، این اطلاق با بررسی کلمات و عبارات آیه شریفه و با توجه به بیان قرآنی که گذشت، مردود است، و توجه به این آیات شریفه لازم می آید:

۲-۱-۱- آیات کمک فهم:^۳

آیه کمک فهم اول: (انبیاء/۷۱)^۴

این آیه در مورد نجات حضرت ابراهیم از دستگاه نمروود و هجرت او و برادرزاده اش لوط و برخی مؤمنان اندک، به سمت سرزمین شام است. اما خداوند در مورد برکات نازل بر آن ها می فرماید: (بارکنا فیها للعالمین). برخی گفته اند: این برکت عمومی این است که اکثر انبیاء، از شام مبعوث شدند و دین و

۱. قرشی، سید علی اکبر، (معاصر) احسن الحديث، ج ۱، ص ۱۲۳.

۲. مغنیه، محمدجواد، (۱۴۰۰ ه. ق) تفسیر الکاشف، ترجمه: موسی دانش، ج ۱، ص ۹۵

۳. عبارت «آیه کمک فهم» اصطلاح ابداعی خانم دکتر طاهره سادات طباطبایی، عضو هیات علمی دانشگاه علوم و فنون قرآن تهران می باشد.

۴. «وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا الْعَالَمِينَ»: (او ابراهیم) و لوط را رهانیدیم و به سرزمینی که آن را برکت جهانیان قرار

داده‌ایم، بردیم)

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

شریعتشان عالم را فراگرفته. ولی برخی گفته اند، سرزمین شام، سرزمین حاصل خیزی است که درختان و میوه های آن همیشه رو به افزایش است و از لحاظ نعمت های صوری از شریف ترین بقعه هاست.^۱ بنابراین به نظر می رسد به علت وفور نعمت در آن سرزمین خداوند لفظ عالمین را به کار برده است، در حالی که همه عالم از نعمت های آن بهره نمی برند.

آیه کمک فهم دوم: (اعراف/۱۳۷)^۲

در این آیه درباره بنی اسرائیل می خوانیم که آن ها وارث مشرق ها و مغرب های زمین شدند. درحالی که روشن است بنی اسرائیل در آن زمان، وارث تمام جهان نشدند. بلکه وارث شرق و غرب منطقه خود شدند. بنابراین فضیلت آن ها بر جهانیان نیز نسبت به افراد همان محیط است.^۳

(ج) (سوره ال عمران/۱۱۰)^۴

معنای آیه این است که شما گروه مسلمانان بهترین امتی هستید که خدای تعالی آن را برای مردم و هدایت آن ها خلق کرد و ظاهر ساخت.^۵

با توجه به این آیه، که صراحت دارد امت اسلام برترین امت در عالم هستند که در میان مردم پدیدار شدند، احتمال فضیلت مطلق قوم یهود بر عالمیان رد می شود.

نکته جالب توجه آن که در این آیه، علت برتری مسلمانان نیز در ادامه آمده است.

آن جا که خداوند می فرماید: (۱۱۰ آل عمران)^۶

---

۱. طبرسی، فضل بن حسن، (د. ۵۴۸ق) جوامع الجامع، ترجمه: علی عبدالحمیدی، ج ۳، ص ۲۲؛ گنابادی، سلطان محمد، (د. ۱۳۲۷ق)، بیان السعاده، ترجمه: محمد خانی رضا، ج ۳، ص ۵۷

۲. «وَأَوْزَيْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضَعُونَ مَشْرِقَ الْأَرْضِ وَمَغْرِبَهَا الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا...» (و به آن مردمی که به ناتوانی افتاده بودند، شرق و غرب آن سرزمین را که برکت داده بودیم به میراث دادیم)

۳. مکارم شیرازی، ناصر، (معاصر)، تفسیر نمونه، ج ۱، ص ۲۲۱

۴. «كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ: (شما بهترین امتی هستید که برای مردم پدیدار شده اید)

۵. طباطبایی، سیدمحمد، (د. ۱۴۰۲ ه.ق) المیزان، ترجمه: موسوی، محمد باقر، ج ۳، ص ۵۸۳

۶. «تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ...»

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

بنابراین مسلمانان نیز تا زمانی امت ممتاز محسوب می گردند که دعوت به سوی نیکی ها و مبارزه با فساد را فراموش نکنند. و آن روز که این دو وظیفه فراموش شوند، نه

بهترین امتند و نه به سود جامعه بشریت خواهند بود.^۱

با این وجود، خداوند بهترین های امت ها در شریعت های پیشین و آخرین دین و شریعت را از میان امت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) برمی شمرد؛ چرا که کامل ترین دین را دارند و علم و حکمت الهی اقتضا می کند که چنین باشد.

آیه ۱۴۰ سوره بقره نیز به این موضوع پرداخته که به آیه فوق الذکر (آیه ۴۷ بقره) تشابه دارد:

۲-۱-۲) آیه دوم

(بقره/۴۷)^۲

این آیه عینا تکرار الفاظ آیه پیشین است، اکثر مفسرین اتفاق نظر دارند که این آیه در واقع درصدد تاکید معارف آیه ۴۷ همین سوره است، معنای فضیلت در این آیه، توجه دادن بنی اسرائیل به نعمتهایی که خداوند به آنان ارزانی داشته، می باشد، بر اساس بررسی هایی که گذشت، برتری قوم یهود از باب اعطای نعمت است.^۳

۲-۱-۳) آیه سوم

(جاثیه/۱۶)^۴

دلالت آیه: التفات و توجه آیه به فعل ءاتینا از ماده «اتی» است زیرا در ابتدای جمله آورده شده و با لفظ لقد تاکید شده است، و عطا و بخشش معنا می دهد،^۱ ریشه این کلمه را در زبان عبری می توان یافت که

۱. مکارم شیرازی، ناصر، (معاصر)، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۴۷

۲. «يَا بَنِي إِسْرَءِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ»

۳. طبرسی، فضل بن حسن، (۵۴۸ ق)؛ جوامع الجامع، ترجمه: علی عبد الحمیدی، ج ۱، ص ۷۶؛ بیضاوی، عبدالله بن عمر،

(د. ۶۸۵ ق) أنوار التنزیل و أسرار التأویل، ج ۱، ص ۱۰۴

۴. «وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالتَّوْبَةَ وَرِزْقَهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ» (و به یقین، فرزندان اسرائیل را کتاب

[تورات] و حکم و پیامبری دادیم و از چیزهای پاکیزه روزیشان کردیم و آنان را بر مردم روزگار برتری دادیم.)

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

در مورد واژه حکم چند احتمال وجود دارد: وَ الْحُكْمَ اگر مقصود از کتاب، تورات باشد باید مقصود از حکم، نیز حکومت و قضاوت بین مردم باشد که لازمه‌ی رسالت است و در این صورت کنایه از آن است. زیرا می‌دانیم آن‌ها سالیانی دراز حکومتی نیرومند و گسترده‌ای داشتند، نه تنها داود و سلیمان بلکه بسیاری از بنی اسرائیل در عصر خود، زمامدارانی نیرومند بودند.

"حکم" در تعبیرات قرآن معمولاً به معنی قضاوت و داوری آمده است، ولی از آنجا که مقام قضاء، همیشه جزئی از برنامه حکومت است و قاضی بدون پشتوانه قدرت حکومت کاری از او ساخته نیست، دلالت التزامی بر مسأله زمامداری نیز دارد.

و اگر مقصود از کتاب، رسالت بوده باشد، مقصود از حکم، حکمت است که آن عبارت از لطف در علم و عمل می باشد که از آثار ولایت است.

وَالْتَّبُوءَۃَ ۖ بِهِ بَنِي إِسْرَٖٔلَ حُكْمٌ وَنُبُوءٌ ؕ دَٰدِيمٌ چنانکه طبق گفته‌ی برخی هزار و یا ۴۰۰۰ پیامبر از بین آنان بوده است.

وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ بر حسب مقام حیوانی شان به آنان مأکول، مشروب، لباس، مسکن و مرکب روزی نمودیم، بر حسب مقام انسانی چیزهایی دادیم که از غیب بر آنان وارد می شود از قبیل علوم، یافته ها و مشاهدات.

وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ و بنی اسرائیل را بر جهانیان برتری دادیم و این بدان جهت بود که حکم، نبوت و طیبات را به آنان دادیم.

و مراد از عالمین اهل زمان خودشان است و گر نه اَمّت محمد صلّ الله علیه و آله از آنان برترند. وَ آتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْأَمْرِ مَقْصُودٍ مِّنَ الْبَيِّنَاتِ: معجزه‌ها، یا احکام رسالت، یا احکام نبوت، یا دلایل امر رسالت، یا نبوت، یا ولایت است و مقصود از «امر» همین اموری است که ذکر شد، یا مقصود عالم امر یا امر خداست.^۱

بنابر این عبارات، خداوند نعمت های بی شمار و وصف ناپذیر مادی و معنوی در اختیار بنی اسرائیل قرار داده است که در تفسیر انوارالتنزیل عبارت کوتاه نویسنده به خوبی ذهن را به معنای صحیح بیان

۱. گنبادی، سلطان محمد، (د. ۱۳۲۷ق)، بیان السعاده، ترجمه: محمد خانی رضا ج ۴، ص ۷۳؛ مکارم شیرازی، ناصر،

(معاصر)، تفسیر نمونہ، ج ۲۱، ص ۲۵۱

خدمات پژوهشی مهرگان در ایتا و تلگرام

قرآن کریم در این باره متبادر می سازد ^(۱) یعنی از جهت برخورداری از نعمت هایی که به غیر آن ها اعطا نشده است.

۲-۱-۴) آیه چهارم

(اعراف/۱۴۰) ^۳

انتهای این آیه از نظر لفظ شباهت بسیار زیادی به آیات مورد بررسی پیشین دارد،

از بررسی آیات مذکور و نگاهی به تفاسیر درمی یابیم که معنای فضیلت با ذکر مشتقات واژه "تَفْضُل" برتری از جهت انعام موهبت های مادی و معنوی از سوی پروردگار است، و هیچ گونه معنای فضیلت قومی و قبیله ای یا برخورداری از مقام خاص و ویژه صرف نظر از اعمال این قوم ندارد.

۲-۱-۵) آیه پنجم

(دخان/۳۱) ^۴

اما واژه "اختیار" که مستقیماً به معنای انتخاب کردن و برگزیدن ^۵ است نیز نیاز به بررسی دارد چرا که مشتق این واژه "اخترناهم" درباره بنی اسرائیل در قرآن کریم به کار رفته است ^۶، همین واژه در آیه ۱۳ سوره طه ^۷ در مورد حضرت موسی به کار رفته که به معنای برتری و برگزیده بودن آن حضرت است؛ علامه طباطبایی در تفسیر المیزان از جهات مختلف به بررسی این موضوع پرداخته اند و ذیل آیه ۳۲ سوره دخان ^۸، بیان داشته اند که با توجه به سیاق، بنی اسرائیل نسبت به سایرین دارای امتیازاتی مانند

۱. وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ حَيْثُ آتَيْنَاهُمْ مَالَهُم مِّنْ نَّوْتٍ غَيْرِهِمْ

۲. بیضاوی، عبدالله بن عمر، (۶۸۵ ه. ق) ، أنوار التنزیل و أسرار التأویل ، ج ۵، ص ۱۰۷

۳. «قَالَ أَعْيَرَ اللَّهُ أَنْبِيَاءَكُمْ إِلَّا هُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ» (گفت: آیا غیر از خدا معبودی برای شما بجویم، با اینکه او شما را بر

جهانیان برتری داده است؟

۴. « وَلَقَدْ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَى عِلْمٍ عَلَى الْعَالَمِينَ : (و ما بنی اسرائیل را با علم و اطلاع بر عالمیان آن روز برگزیدیم)

۵. قرشی، سید علی اکبر، (معاصر)، تفسیر احسن الحدیث، ج ۲ ص ۳۱۸

۶. در آیه ۳۲ سوره دخان

۷. ۱۳ سوره طه

۸. « وَلَقَدْ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَى عِلْمٍ عَلَى الْعَالَمِينَ » : (و قطعاً آنان را دانسته بر مردم جهان ترجیح دادیم)